

Kıbrıs Ortodoks Başpiskoposluğu'nun İliyası ve Kilisenin Tertipleri

H. Fikret ALASYA

1. Kıbrıs'ın Osmanlı Tarafından Fethinden Önce Ortodoks Başpiskoposluğunun Durumu.

Osmanlı İmparatorluğunun Akdenizi bir Türk Gölü haline getirmiş olduğu tarihlerde, Doğu Akdeniz'de bulunan Kıbrıs'ta Venedik idaresi hakim bulunuyordu. Katolik kilisesi, Kıbrıs'ta bulunan Ortodoks kilisesinin faaliyetini hemen hemen durdurmuş karşısında Ortodoks Başpiskoposluğu, kurtuluş çaresini Osmanlı Sultanına, İçel beyi aracılığı ile müracaat ederek Kıbrıs'ın fethedilmesini istemekte bulunmuştu. (1) Aksi takdirde Ortodoks kilisesi ortadan kalmış olacaktı.

Kıbrıs'ın korsan Venediklilerin elinde bulunması, Osmanlı Devletinin ulaştırma emniyetini tehdit etmekte idi ve bu sebepten dolayı adanın fethedilerek korsan yatağının ortadan kaldırılması, Padişahlar tarafından düşünülmekte idi. Ortodoks Başpiskoposunun müracaatı, bu seferin yapılmasını çabuklaştırdı ve Kıbrıs 1570 - 1571 tarihleri arasında Sultan Selim II zamanında 50,000 gehit verilerek fethedilmiştir. Kıbrıs seferi sırasında Venedik'e düşman olan Ortodoks halk, Osmanlı ordusuna yardımcı bulunmuştur (2).

Osmanlı Devleti ilk iş olarak sürgünde bulunan Başpiskoposu Lefkoşa'ya getirtmiş ve Başpiskoposluk makamına oturtmuş ve Başpiskoposluk kilisesi ile müstemilâtını Başpiskoposluğa vakfetmiştir.

Osmnalılar devrinde, Başpiskopos yalnız ruhani reis olarak kalmamış, verilmiş bulunan imtiyazlara, aynı zamanda kırmızı mürekkeble

(1) Halil Fikret Alasya, Kıbrıs Tarihi, 1977, S. 52-53.

(2) İbid, S. 53.

imza atarak Bab-ı âliye dilekçe vermek hakkına sahip olan en büyük cemaat mümessili de olmuştur (3).

Başpiskoposlar, Vali'den sonra gelen en nüfuzlu insanlar olmuştur (4).

Kıbrıs'ta Osmanlı hakimiyetinin temin edilmesi, Hristiyan Avrupa ülkeleri için, Akdeniz'de son Hristiyan kalesinin çökmüş olduğu şeklinde değerlendirilmiş ve ada'nın Türk'lerden kurtarılması için tertipler düzenlenmesine başlanmıştır. İlk önce, Fransızlar ve Ruslar tarafından misyonerler yollanmıştır (5). Ortodoks halk üzerinde yapılan propaganda, 30 yıl gibi kısa bir zaman seyri içinde, tesirini göstermiştir. Türk idaresi tarafından esaretten kurtarılarak, insanca yaşamak ve serbestçe ibadet etmek imkânına kavuşmanın minnet borcunu ödeyecek yerde, Başpiskoposluk, ilk fırsatta başkaldırarak, Kıbrıs'taki Müslüman Türkleri imha ederek, adayı, tekrar Hristiyan idaresine sokmanın yollarını aramaya ve plânlar hazırlamaya başlamıştır (6). Savoy Dükü Charles Emmanuel'e 1600 yılında elçi gönderen Başpiskopos, geçen sene, Ruhani Meclis toplantısında bütün papazlara: «gizlice halkımıza tenbih edin, gelecek paskalya gününde, şafaktan üç «saat önce» Tanrıya Hamd «ilâhisi okunurken -ki o saatte Türkler uykudadır- silâha sarılmaya hazır olsunlar! «mesajını yolladığımı ve kendisi (Başpiskopos) istediği anda, Türklerin hepsi, ister Magosa'da, ister Girne'de, ister başka yerde, adanın neresinde olursa olsun, toptan öldürüleceğini» teminat şeklinde bildirmiştir (7). Kıbrıs Başpiskoposunun teklif etmiş olduğu bu plân, dikkatle incelendiği takdirde, ada üzerindeki bütün Müslüman Türklerin bir gecede toptan imha edilmesini derpiş etmektedir. Kıbrıs'ta Hristiyan halkın yüksek din adamı olan bir Başpiskopos'un bu kadar humharca bir hareketi teklif etmesi insanlık için bir yüz karasıdır. Ama bu acı gerçek, 1600 yılından beri hiçbir şekilde değişmeden Kıbrıs Ortodoks kilisesi tarafından tereddüt edilmeden tatbik edilmiştir. Haçlı seferi sürdürülmektedir (8).

(3) H. Fikret Alasya, Osmanlı Hükûmeti tarafından Ortodoks kilisesine verilen imtiyazlar, Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi, 14-19 Nisan 1969.

H. Fikret Alasya, Kıbrıs Tarihi, 1939, s. 118.

Kıbrıs Başpiskoposluk Arşivindeki 1236, 1239, 1250, 1269 ve 1287 hicri tarihli 5 adet Berat

(4) Cyprus Under the Turks, s. 76-77 1287 tarihli Berat.

(5) H. Fikret Alasya, Kıbrıs Tarihi, 1939, s. 97-98

İstanbul Başvekâlet Hazine-i Evnki, Mühimne 112, s. 378; Mühimne 119, s. 310.

(6) Sir Paul Ricault, The Present State of Greek and Armenian Churches, 1679, s. 91

(7) Cyprus Under the Turks s. 17. H. F. Alasya, Kıbrıs Tarihi, 1939, s. 118.

(8) Birlik Gazetesi, 25 Ağustos 1981.

Kıbrıs Ortodoks kilisesi 1571 yılından itibaren Kıbrıs Rumlarının «Milli» bir teşkilâtı olmuştur (9) ve bu tutumunu asırlar boyunca değiştirmemiştir.

2. Megali Etniki Eteriya

Osmanlı İmparatorluğunun parçalanmasını ve Bizans İmparatorluğunun ihyasını tahakkük ettirmek için Dünya Hristiyanlarının bir teşkilâta balęanması, faaliyetlerin bir elden idare edilmesi, para, silâh, cep-hane vs. gibi malzemelerin temini ve Osmanlı Devletine karşı çıkartılacak olan isyanların plânlarının hazırlanarak tatbik mevkiine konması gerektiği kanaatine varılmıştır. Bu maksatla Rus Çarının yaveri İpsilanti'nin öncülüğünde 1814'de Odesa'da «Megali Etniki Eterya» adlı cemiyet kurulmuştur (10).

Bu cemiyet, kendisine «Megali Idea» adı altında bir plân tesbit etmiştir. Bu plânın ana maddeleri şunlardır: Yunanistan'ın istiklâli, Batı Trakya, Selânik, Ege Adaları, Oniki Adalar, Girit, Batı Anadolu, Pontuş, Kıbrıs, İmroz, Bozca ada, İstanbul'un alınması ile Bizans İmparatorluğunun ihya edilmesidir (11).

Bu plânın ilk tatbikatı 1821 yılında İstanbul'da ve Kıbrıs'ta isyan çıkartma teşebbüsü şeklinde tecelli etmiştir. İstanbul'da isyan bastırılmış ve baş sorumlu olan Patrik, İstanbul'da asılmıştır. Patrikhanenin Kuzeykapısı bugün dahi kapalı tutulmaktadır. Bizans İmparatorluğu ihya edilince bu kapı açılacaktır. Kıbrıs'ta da Vali Küçük Mehmet, isyana teşvik eden Başpiskopos'u ve papazları yakalatıp mahkemeye sevk ederek idam ettirmiştir (12). Lefkoşa'da Fameromeni kilisesinin doğusunda, Başpiskopos'un başı örtülü büstü vardır. Kıbrıs, Yunanistana ilhak edilince, söz konusu büstün yerine Başpiskopos Kyprianos'un heykeli dikilecektir.

1821 İsyânını hazırlamış olan papazların asılması, dünya Hristiyan âleminde bomba gibi patlamış, papazların mallarına el konulması için idam edildikleri şeklinde, akla ve mantığa aykırı görüşler serd edilmiş-

(9) Zenon Stavrinides, The Cyprus Conflict, 1975, s. 29.

(10) H. Fikret Alasya, The Cyprus Problem, Lefkoşa 1979 ss. 4-5.
Kaynak sayı I, ss. 28-29.

(11) Cyprus Question and Greek Extermination Plans, 1977, s. 13.
H. Fikret Alasya, Kıbrıs Tarihi 1939, s. 107.
Nancy Crawshaw, the Cyprus Revolt ss. 18, 90, 364.

(12) H. Fikret Alasya, Kıbrıs Tarihi, 1939, s. 107, İstanbul, Başvekâlet Hazine-i Evraki, Mühimme, 239, s. 158.

Dr. John T. Koumouides, Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi «tebliği» An Attempt for the Liberation of Cyprus during the Struggle for Greek independence 1821-1829, ss. 2-3, 14-19 Nisan 1969.

H. Fikret Alasya, Kıbrıs'ta 1821 isyanını tertipleyenler Türk Kültürü sayı 87 s. 207

tır. Hazine-i evrak kayıtları (13) ile aksini savunmamıza rağmen, bu menfi propagandayı yürütmeye, maalesef muvaffak olamamıştık. Ancak 1969 yılında Kıbrıs'ta toplanmış bulunan «Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresinde, 1821 isyanı hakkında bir tebliğ sunan Yunan asıllı Dr. John T. Koumouides, bizim tezimizi destekleyen vesikaları ortaya koymuş ve kendisine teşekkür etmemizi hakletmiştir (14).

Yunan - Rum ikilisi Megali Idea'dan hiçbir zaman vazgeçmemiştir. Kıbrıs'ta 1931 yılında ENOSIS talebi ile isyan tertipleyen kilise, vali ko-nağını ve kaymakamlık binalarını yakmıştır.

Kısa sürede isyan bastırılmış ve kilise £ 34345 tazminat ödemeğe mahkûm edilmiş, Yunanistan'ın Kıbrıs Konsolosu Kyrou, İngiliz ülkele-rinde görev verilmemek üzere Kıbrıs'tan ihraç edilmişti.

1931'de ENOSIS'e engel olmak için, İngiliz hükümetinin yanında yer almış olan Kıbrıs'lı Türkler, Rumlardan daha çok baskı altına alınmışlar, bayrak, çekmeleri önlenmiş, okullarda bulunan haritalar üzerin-deki bayrak ve Atatürk resimleri kapatılmıştı. Müslüman Türk halkı hafta tatilini Lefkoşa'da Türkiye Cumhuriyeti Konsololuğunda dalga-lanan Türk Bayrağını görmek için Kâbe'yi tavaf eder gibi binanın etra-fını dolaşmakla geçirmiştir. Allah kimseyi Bayrağından mahrum bırak-masın.

3. Kilise ve EOKA Teşkilâtı.

Makarios, Başpiskopos olduğu gün her ne pahasına olursa olsun «ENOSIS» i gerçekleştirmek için and içmiştir. Ancak silâhlı mücadeleye başlamadan önce, Makarios zamanın modasına uyarak, 15 Ocak, 1950 tarihinde Kıbrıs'ta bulunan bütün kiliselerde papazların gözü önünde:

Yunanistan'la birleşmeği talep ederim.

Yunanistan'la birleşmeğe karşıyım.

İmza

yazılı oy pusulalarını çizerek ve imzalayarak plebisit yaptırmıştır (15). Böyle bir plebisit'e tarihte rastlamak mümkün değildir. Esasen Maka-rios bile bu plebisit için «Neticesi önceden belli plebisit = ENOSIS — demştir. Türk Cemaati, Türkiye Hükümeti ve İngiliz idaresi böyle bir plebisti tanımamıştır.

(13) H. Fikret Alasya, Kıbrıs Tarihi, 1939, s. 107.

Mühimme, 139, s. 159

(14) H. Fikret Alasya, Kıbrıs'ta 1821 isyanını tertipleyenler Türk Kültürü, sayı 87, s. 207, 208.

(15) Nancy Crawshaw, The Cyprus Revolt. s. 49

Zenon Stavrinites, The Cyprus Conflict, 1975 ss. 27-28.

Fakat Yunanistan ve Makarios ikilisi plebisit neticelerini Birleşmiş Milletlere götürerek adada Selfdeterminasyon yapılmasını istemişlerdir. (16). Lâkin B. M.'de alınan karar «İlgili devletlerin meseleyi aralarında, barışçı yollarla çözmesi» şeklinde alınmıştır.

Bu netice, Makarios - Yunanistan ikilisini tatmin etmemiştir. İlhak'ın ancak silâhlı mücadele ile temin edileceği kararına varan Rum - Yunan ikilisi, EOKA adlı tedhiş teşkilâtının kurulmasına karar vermişler ve 7 Mart 1953 tarihinde Atina'da EOKA andını içmişlerdir.

Makarios, EOKA tedhiş teşkilâtının eğitimi ve teçhizi için başta Mısır olmak üzere birçok İslâm ülkelerinden, maddî ve manevî destek sağlamasını bilmiştir. Başlatacağı mücadelenin gayesinin İngiliz idaresine karşı bağımsızlık savaşı olarak ortaya atmış ve Kıbrıs'ta Müslüman Türk mevcudiyetini hiçbir zaman söz konusu etmemiştir. İtiraf etmemiz gerekir ki Makarios, bu politikasında, son derece başarılı olmuştur. Bugün bile bazı ülkeler Kıbrıs'ta Türk mevcudiyetinden haberdar bulunmamaktadır.

Birleşmiş Milletlerden istediği neticeyi alamayan Rum - Yunan ikilisi, 1 Nisan 1955 tarihinde, EOKA tedhiş harekâtını başlatmıştır.

EOKA tedhiş teşkilâtının başı olan Albay Grivas, 1 Nisan 1955 günü DIGHENIS takma adı ile yayınladığı beyannamede: «Karşımızda iki düşman vardır. Birincisi İngilizler, ikincisi Türklerdir. İlk evvelâ İngilizler, ile mücadele edeceğiz. Sonra Türklere imha edeceğiz. Hedefimiz ENOSİS'tir.» demiştir. Yani 1600 yılında Başpiskopos'un Müslüman Türklere imha plânı, Grivas tarafından silâhla gerçekleştirilmek üzere, yeniden sahneye çıkmıştır.

1955 yılında elde ettiğim istihbarata göre 1960 yılında ada'nın idaresini terk etmeği plânlayan İngiliz idaresi, EOKA çeteleri ile başarılı bir mücadele yapmamış ve mahalli idareyi terk etmek için gerekçe hazırlamıştır. Kıbrıs Türk Cemaati EOKA çetelerine karşı vatanlarını, özgürlüklerini, namuslarını ve şereflerini en kötü şartlar altında savunmak için 1958 yılında TMT rumzu ile bilinen Türk Mukavemet Teşkilâtını kurmuştur. 7'den 70'e Türk Cemaati EOKA'nın en modern silâhlarına karşı direnmiş ve aslâ boyun eğmemiştir.

4. Kıbrıs Cumhuriyeti.

Müslüman Türk Cemaatının direnişi neticesinde nihayet 1959 Zurih ve Londra Andlaşmaları imzalanarak «Kıbrıs Cumhuriyeti» nin kurulması safhasına gelmiştir. 15/16 Ağustos 1960 tarihinde ilân edilmiş

(16) Alasya, Kıbrıs Tarihi, 1977, s. 148
Armaoğlu, Kıbrıs Meselesi, s. 38

bulunan Cumhuriyet, Rum ve Türk Cemaatlarının eşit kurucu statü ile katıldıkları bir devlet sistemi olmuştur (17).

Ancak Makarios, Kıbrıs Anayasası ile Türklere tanınmış olan hakların kullanılmasına imkân vermemiştir. Makarios, Kıbrıs Cumhuriyetini ENOSIS'e giden yolda bir merhale olarak kabul etmiştir.

Müslüman Türk Cemaatının haklarını elde etmek için yaptıkları kanuni teşebbüsler'e Makarios mani olmak istemiş. Kıbrıs Anayasa Mahkemesi, Türk Belediyelerinin kurulması ile ilgili davada Türkler lehine karar verince tatbik etmemiştir. Anayasa Mahkemesi Başkanı Prof. Dr. Forsthof'u istifaya mecbur etmiştir. Bununla da iktifa etmeyen Makarios - Yunanistan ikilisi Türkleri bir gecede imha etmek için hazırlattıkları AKRITAS (18) plânını 21 Aralık 1963 günü tatbik mevkiine koymuştur.

EOKA tedhiş çeteleri ile Yunan askerlerinin müştereken giriştikleri bu hareket, 1963 «Kanlı Noel» hâdiseelerine dönüşmüştür. Türk Mücahiti ile 7'den 70'e Türk Cemaati, bu hunharca tecavüz karşısında iman dolu göğsünü siper etmiş, atalarına lâyük evlâtlar olduklarını isbatlamış ve teslim olmamışlardır. Böylece tarihe bir şanlı sayfa daha yazmışlardır.

Türkiye Cumhuriyet Hükûmetinin Garanti Andlaşmasının IV'üncü maddesine (19) dayanarak, Türk Hava Kuvvetlerine ait uçakların, 25 Aralık, 1963 günü Lefkoşa üzerinde uçuşuna emir vermiştir. Makarios, bu durum karşısında ateşi kesmek zorunda kalmıştır.

1963 Kanlı Noel olayları neticesinde Türk tarafı ada'nın idaresinden silâh zoru ile uzaklaştırılmış olduğundan dolayı, meşru Kıbrıs Cumhuriyeti fiilen çökmüştür. (20). Şimdi Rum Hükûmeti Gayri Meşru bir hükûmettir ve Türk Cemaatını aslâ temsil edemez. Ateş kesilmiş olmasına rağmen EOKA çeteleri 26 Aralık 1963 günü Ayvasıl köyündeki bitüç Türkleri öldürüp çukura gömmüşlerdir.

Silâhlı mücadeleye devam eden Rumlar, adanın her tarafında bulunan Türk köylreine saldırmışlar 103 Türk köyünün boşaltılmasına, yüzlerce Türk'ün şehit olmasına veya kayıp duruma düşmesine, 60,000 Türk'ün göçmen hale gelmesine sebep olmuşlardır (21).

Fakat ne acıdır ki Müslüman Türk Cemaatının feryadına hiçbir Uluslararası kuruluş kulak vermemiştir.

Türkiye'den gayri hiçbir memleket yardım elini uzatmamıştır. Türkiye'nin çıkarma yaparak Anayasa düzenini ihya etmesi müteaddit de-

(17) Halil Fikret Alasya, Kıbrıs Tarihi, 1977, ss. 160 - 168.

(18) H. Fikret Alasya, The Syprus Problem, 1979, s. 68.

(19) H. Fikret Alasya, Kıbrıs Tarihi, 1977, s. 74

(20) Zenon Stavrinides, The Cyprus Conflict, 1975 ss. 56 - 57

(21) İdid ss. 80, 81.

falar önlenmiştir. Dünyanın bu tutumundan cesaret alan Rum - Yunan ikilisi bir an önce ENOSİS'i tahakkuk ettirmek için, 15 Temmuz 1974'de Makarios'a karşı bir darbe tertipleyerek Makarios'u düşürmüş ve Cumhurbaşkanı makamına oturttuğu Nikos Sampson'a «Kıbrıs Helen Cumhuriyetini» ilân ettirmiştir (22). Bu, ismi söylememiş olan ENOSİS'ten başka bir şey değildir. Esasen Nikos Sampson da Cyprus Mail gazetesinin 17 Temmuz, 1975 tarihli nüshasında yayımlanan bir beyanatında «Türkiye müdahale etmeseydi, Enosis'i ilân edecektik demıştır.

Nikos Sampson, bu kadarla da yetinmemiş ve Paris'te bulunduğu sırada Elefteriora adlı gazeteye Şubat 1981'de verdiği bir beyanatta:

«Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etmekle kalmıyacaktım aynı zamanda bütün Türkleri de imha edecektim» demıştır. Makarios da bir konuşmasında «Türkiye Kıbrıs'a çıkarma yapacak olursa kurtaracak Türk bulunmayacaktır» demıştır. Beyanatlari teyit eden Türklerin imha edilmesi plânı Rumca el yazıları ile elimizde mevcuttur (23). Bu plânlarla hangi Rum'un, hangi Türk'ü, ne zaman, nerede, nasıl öldüreceği ve nereye gömeceği açıklanmış bulunmaktadır. Nitekim Muratağa, Atlılar ve Sandallardaki Türkler topluca öldürülüp çukurlara gömülmüştür. Türkiye 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtını yapmamış olsaydı bu gün Kıbrıs'ta bir tek Müslüman Türk bulunmayacaktı.

Muratağa, Sandallar, Atlılar toplu mezarların bulunması bunun açık delilleridir. Megali Idea tarihte ilk defa, Mücahit - Mehmetcik işbirliği ile Kıbrıs'ta durdurulmuş bulunmaktadır. İşte bundan dolayıdır ki Hristiyanlık âlemi, müslüman Kıbrıs Türk Cemaatına ve Türkiye Cumhuriyetine karşı bir tek cephe halinde birleşmiş bulunmaktadır. Yunanistan 1821 - 1981 tarihini taşıyan 1981 yılı takvimini «Kaybedilmiş Vatanlara dönüş» ibaresi ile yayınlamış ve bu takvimin arkasına Megali Idea'da yer alan topraklar şimdiki Yunan hudutları içine alınmıştır. Bu takvim İstanbul'dan postaya verilerek ilgili, yetkili kişilere ve kuruluşlara dağıtılmıştır. Yunanistan'ın bu hareketinin çok iyi değerlendirilmesinde mutlak bir zaruret olduğuna şüphe yoktur. Aksi takdirde kötü olaylarla karşılaşılması mukadder olur.

Sonuç :

Kıbrıs'ı fethederek Ortodoks Başpiskoposluğunu ihya etmiş olan Osmanlı Devleti, insanca olan hareketine karşılık, Ortodoks Başpiskoposlarından 1600 yılından beri daima ihânet görmüştür.

(22) Halil Fikret Alasy, Kıbrıs Tarihi, 1977, s. 180 - 181.

(23) Cyprus Question and Greek Extermination Plans, 1977

«Megali Idea» ya bağlanmış olan kilisenin Kıbrıs'ta bulunan Müslüman Türk Cemaatını toptan imha etmek plânını 1600 yılından beri hiç bir değişikliğe uğramadan her devirde, şartlar farklı olsa dahi, tatbik mevkiine koymuştur, ve koymaya devam edeceğine şüphe yoktur. Nitekim 12 Kasım 1977 günü Başpikopos Makarios'un yerine Başpikopos seçilmiş olan ve 13 Kasım 1977 günü Ayanni Kilisesinde taç giyen Hrisotomos yaptığı konuşmada :

«Ulusal dava olan Kıbrıs sorununun adil ve nihai bir çözüme bağlanmasına kadar mücadele bayrağını indirmeyeceğiz. Makarios'un bıraktığı bu bayrağı son zafere kadar istilâcıların çizmesi altında inleyen vatan topraklarının kurtuluşuna kadar taşıyacağım» demekle «Megali Idea»nın takipçisi olduğunu ve ENOSIS için sonuna kadar mücadele edeceğini açıklamıştır. 1821 - 1981 tarihli takvim ile Müslüman Türkler için bir alarm olması icap etmektedir. Aksi takdirde felâketin kapımızı çalması kaderimiz olacaktır. 1963 - 1974 yılları arasında tarihe kara bir sayfa olarak geçmiş olan hadiselerde çok acı tecrübeler geçiren Türk Cemaatı, Türkiye'nin garantisi altında, iki bölge, iki toplumlu, Federal Cumhuriyet sisteminden başka bir anlaşmaya kat'i olarak evet diyemez, masadan kaçmayarak bunu temine çalışmak Türk Cemaatının değişmez kararıdır. Her ne pahasına olursa olsun barış istemiyoruz. Kan dökerek, can vererek kazandığımız özgürlüğümüzü, elde ettiğimiz haklarımızı, ve kurduğumuz devletimizi yasal yollardan sonuna kadar müdafaa etmek azminde ve kararındayız.

Bu kudsî davada bilhassa Müslüman din kardeşlerimizin her türlü yardım ve desteğine ihtiyaç duyacağımız tabiidir. Geç de olsa İslâm âleminin Kıbrıs davasını anlamış olması, bu yoldaki ümitlerimizi kuvvetlendirmiştir.